

GARTH STEIN

Mano šuniškas gyvenimas

arba

Kaip aš tapau
žmogumi

Vienos nepaprastos draugystės istorija

GARTH STEIN

Mano
šuniškas
gyvenimas

Kaip aš tapau
žmogumi

R O M A N A S

Iš anglų kalbos vertė
Ugnius Keturakis

VILNIUS 2017

Garth STEIN
THE ART OF RACING IN THE RAIN
Harper, *an Imprint of HarperCollins*
Publishers, New York, 2008

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© 2008 by Bright White Light.

Published by arrangement with Folio Literary Management, LLC and Prava i Prevodi.

© Viršelio nuotrauka, Chalabala / „iStock“

© Ugnius Keturakis, vertimas į lietuvių kalbą, 2017

© „Tyto alba“, 2017

ISBN 978-609-466-226-3

Muggs*

---

* Knygos autoriaus vaikystės šuo, kurį labai mylėjo visa šeima, o ypač autoriaus tėvas. Beje, Muggs buvo kalytė. (*Red.*)

*Pasitelkęs proto galią, ryžtą, instinktą ir patirtį
gali pasiekti aukščiausią viršūnę.*

AYRTON SENNA

1

Aš galiu kalbėtis tik gestais, todėl kartais jie privalo būti itin efektingi. Ir nors reitsykiais persistengiu ir nuslystu į teatra-liškumą, turiu taip elgtis, kad aiškiai ir suprantamai pasakyčiau tai, ką noriu, ir nedviprasmiškai išdėstyčiau savo požiūrį. Žodžiais kliautis negaliu, kadangi, dideliu mano apmaudui, mano liežuvis buvo sukurtas ilgas, plokščias ir nukaręs, todėl tai yra siaubingai nepatogus daiktas vatuloti burnoje čiaumo-jamą maistą ir dar nepatogesnis išgauti turintiems prasmę su-dėtingiems daugiaskiemeniams garsams, kuriuos jungiant ga-lima sudaryti sakinius. Štai todėl dabar esu čia ir laukiu namo grįžtančio Denio – jis turėtų netrukus pasirodyti – gulėdamas ant vėsių virtuvės grindų plytelių savo paties šlapimo klane.

Aš jau senas. Ir nors turiu neeilinių gabumų senti, nenorė-čiau va šitaip iškeliauti iš šio pasaulio. Pripumpuotas nuskaus-minamųjų ir steroidų, malšinančių sąnarių tinimą. Kataraktos miglos aprauktomis akimis. Su stirtomis sandėliuke sukrautų putlių šuniškų sauskelnių pakuočių. Neabejoju, kad Denis pa-

rūpintis man vienus iš tų gatvėse matytų ratukų šunims, prilaikančių užpakalines kojas, kad šuva, jo reikalams imant šlyti, galėtų tempti užpakalį sau iš paskos. Tai žeminama ir pasigailėtina. Gal ne baisiau, nei apvilkti šunį Helovino kostiumu, bet netoli to. Žinoma, Denis tai padarytų iš meilės. Esu tikras, kad jis stengsis palaikyti mano gyvastį kiek įmanoma ilgiau, manajam kūnui krioštant, yrant, nykstant, kol galiausiai liks tik smegenys, plūduriuojančios pripiltame skaidraus skysčio stikliniame inde, ir to skysčio paviršiuje plūkaujančios akys bei visokiausi laidai ir vamzdeliai, maitinantys tai, kas belikę. Bet aš nenoriu, kad mano gyvybė būtų palaikoma. Nes žinau, kas manęs laukia toliau. Mačiau tai per televiziją. Dokumentiniame filme apie – kas būtų galėjęs pamanyti – Mongoliją. Tai buvo geriausia mano matyta televizijos laida, savaime aišku, neskaitant 1993 metų Europos *Grand Prix*, išpūdingiausių visų laikų lenktynių, kuriose Airtonas Sena įrodė esantis lenktynių lietuje genijus. Neskaitant 1993-ųjų *Grand Prix*, mano geriausias per televiziją regėtas dalykas yra dokumentinis filmas, viską man išaiškinęs, išdėstęs kaip ant delno, atskleidęs visą tiesą: šuniui baigus savąjį šuns gyvenimą, kita jo inkarnacija bus žmogus.

Aš visada jaučiausi beveik žmogumi. Visad žinojau, kad turiu tai, kas mane išskiria iš visų kitų šunų. Žinoma, esu įgrūstas į šuns kūną, bet juk tai tik apvalkalas. Juk svarbiausia tai, kas viduje: siela. O manoji – labai žmogiška.

Aš dabar jau esu pasirengęs tapti žmogumi, nors ir suprantu, kad neteksiu viso to, kas buvau. Visų savo prisiminimų ir išgyvenimų. Norėčiau neštis juos į kitą gyvenimą, – Svištų šeimoje man teko tiek daug visko patirti, – tačiau šuns balsas į dangų neina. Kas man belieka? Tik priversti save tai prisiminti. Pasistengti tai, ką žinau, įspausti savo sieloje – dalyke,

kuris neturi nei paviršiaus, nei šonų, nei puslapių, apskritai jokios formos. Nešiotis taip giliai savosios patirties kišenėse, kad, kai atmerksiu akis ir pažvelgsiu į savo naująsias rankas su nykščiais, gebančiais tvirtai prigniaužti kitus pirštus, aš jau žinosiu. Ir suprasiu.

Virsteli durys, ir aš girdžiu jo pažįstamą šuktelėjimą:

– Ei, Zai!

Paprastai neįstengiu susilaikyti ir nepaisydamas skausmo pakylu ant keturių, suvizinu uodega, iškišu liežuvį ir įsibedu nosimi jam į tarpkojį. Šįkart reikia tiesiog žmogiškų valios pastangų susivaldyti, bet man pavyksta. Aš susilaikau. Neatsikeliu. Vaidinu.

– Enzai?

Girdžiu jo žingsnius, susirūpinimą balse. Susiradęs mane jis pažvelgia žemyn. Aš pakeliu galvą ir silpnai suvizinu uodega, tapšteliu ja į grindis. Atlieku savo vaidmenį.

Jis papurtęs galvą persibraukia ranka plaukus ir pastato ant grindų pirkinių maišelį, kuriame jo pietūs. Per plastiką užuodžiu keptą viščiuką. Šįvakar jo vakarienė bus keptas viščiukas ir gūžinės salotos.

– Ak, Enzai, – taria jis.

Ištiesęs ranką pasilenkia prie manęs, kaip visad, paglosto paausį, ir aš pakėlęs galvą lyžteliu jam ranką.

– Kas nutiko, ei? – klausia jis.

Gestais to nepaaiškinsi.

– Gali atsistoti?

Aš stengiuos tiesiog iš paskutiniųjų. Mano širdis suspurda, kone iššoka iš krūtinės, kadangi – ne, aš nepajėgiu. Mane apima panika. Maniau, kad tiesiog vaidinu, tačiau iš tikrųjų nevalioju atsistoti. Mėšlas. Gyvenimas, mėgdžiojantis meną.

– Nesijaudink, drauguži, – sako jis raminausiai uždėdamas ranką man ant krūtinės. – Laikau tave.

Jis lengvai pakelia mane, paima į glėbį ir aš uodžiu, kokia buvo ši jo diena. Viską, ką jis veikė, jo darbą, autoservisą, kuriame ištisą dieną prastypso kabinete, prisiversdamas maloniai bendrauti su klientais, gerklojančiais ant jo, nes jų BMW ožiuojasi ir pataisyti jį pernelyg brangiai kainuoja, ir tai juos varo į pasiutimą, todėl jie privalo ką nors aprėkti. Nuuodžiu jo pietus. Lankėsi savo mėgstamoje indiško maisto užėjoje. Švedišką stalą. Ten nebrangu ir retkarčiais jis pasiėmęs dėžutę nukniaukia papildomą *tandoori* viščiuko porciją su geltonaisiais ryžiais ir ją suvalgo per vakarienę. Užuožiu alų. Kažkur stabtelėjo. Tame meksikietiško maisto restorane ant kalvos. Jo alsavimas dvelkia tortilijų traškučiais. Dabar viskas aišku. Paprastai pro mano akis niekada neprasprūsta, jei jis kur ilgiau užtrunka, tačiau įsijautęs į vaidmenį dabar nieko neįprasta nepastebėjau.

Jis atsargiai pastato mane į vonią, atsuka dušą ir laikydamas rankoje jo galvutę sako:

– Ramiai, Enzai.

Porina:

– Dovanok, kad užtrukau. Man derėjo važiuoti tiesiai namo, tačiau tie vyrukai darbe niekaip neatlyžo. Pasakiau Kreigui, kad išeinu ir...

Jo balsas nutyla, ir aš suprantu: jis mano – ši nelaimė mane ištiko dėl to, kad užgaišo. Po šimts. Aš jam norėjau pasakyti visai ne tai. Susikalbėti yra taip sunku todėl, kad čia labai daug kintamųjų. Pasakyti – viena, suprasti – kita, ir tai taip priklauso viena nuo kita, kad viskas tampa itin keblu. Nenorėjau, kad jis dėl to jaustų sąžinės graužatį. Tik kad pamatytų tai, kas

akivaizdu: jis jau gali leisti man iškeliauti. Deniui teko patirti tiek sunkumų ir jis pagaliau juos įveikė. Reikia, kad manęs neliktų šalia ir jam daugiau netektų manimi rūpintis. Privalau nuo to jį išvaduoti, kad atskleistų savo talentą.

Denis turi daug talentų. Ir labai didelių. Tikras gražumėlis žiūrėti, kaip jis rankomis ką nors paima, liežuviu taria žodžius, kaip stovi ir ilgai kramto maistą, kol sutrina jį į košę, ir tik tada nuryja. Ilgėsiuosi jo ir mažosios Zojės, žinau, kad ir jiems manęs trūks. Tačiau negaliu leisti, kad sentimentai užgožtų mano didįjį planą. Kai jį įgyvendinsiu, Denis galės gyventi savo gyvenimą, o aš grįšiu į žemę nauju pavidalu – žmogaus – susirasiu jį, paspausiu ranką, jausiu, koks jis talentingas, ir pamerkęs akį tarsiu:

– Enzas perduoda labų dienų.

Ir apsigręžęs greitai nueisiu į šalį, jam šūktelint pavymui:

– Mes pažįstami?

Jis šauks:

– Ar esame anksčiau susitikę?

Po maudynių jis man stebint išvalo virtuvės grindis, paduoda édalo, šį aš vėl pernelyg greit suryju, ir patupdęs priešais televizorių imasi ruošti vakarienę.

– Gal paleisti vaizdajuostę, – pasiūlo jis.

– Taip, būtų gerai, – atsakau, tačiau jis, žinoma, manęs negirdi.

Denis įdeda į leistuvą vaizdajuostę su vienu savo lenktynių įrašu, paleidžia, ir mes žiūrime. Tai viena mano mėgstamiausių vaizdajuosčių. Lenktynių trasa per apšilimo ratą sausa, tačiau paskui, vos mostelėjus žalia vėliava, duodančia ženklą lenktynių startui – ištisa lietaus siena, pliaupianti kaip iš kibiro liūtis užtvindo trasą ir visi automobiliai aplink

Denį, tapę nevaldomi, pradeda suktis, išlekia į šalikelę, tuo tarpu jis važiuoja pro juos taip, tarsi ant jo visiškai nelytų, it žinotų kažkokį burtažodį, pašalinantį vandenį jam iš kelio. Visai kaip 1993-ųjų Europos *Grand Prix*, kai Sena pirmajame rate aplenkė keturis varžovus, ketvertą geriausių varžybų lenktynininkų jų čempioniškuose boliduose – Šumacherį, Vendlingerį, Hilą, Prostą, – pralenkė visus iki vieno. Tarsi pasitelkęs kažkokius burtus.

Denis toks pats šaunus lenktynininkas kaip Airtonas Sena. Tačiau niekas niekur jo nemato, nes jis turi daug pareigų. Turi dukterį Zoję, taip pat turėjo žmoną Ievą, kuri susirgusi numirė, ir – mane. Ir gyvena Sietle, nors jam verčiau derėtų gyventi kitur. Turi darbą. Tačiau kartais, kai išvyksta, sugrįžta su nugalėtojo taure ir rodo man ją, išpasakodamas viską apie savo lenktynes ir tai, kaip jis spindėjo trasoje ir davė pamoką vairuotojams Sonomoje, Teksase ar Mid Ohajuje, kaip iš tikrųjų reikia važiuoti per lietu.

Įrašui pasibaigus jis pasiūlo: „Eime pasivaikščioti“, – ir aš iš paskutiniųjų stengiuosi atsistoti ant kojų.

Denis kilsteli mano pasturgalį, išlygina kojoms tenkantį svorį ir aš jau stoviu ant kojų. Parodydamas tai pasitrinu snukiu jam į šlaunį.

– Štai mano Enzas.

Mes išeiname į lauką, vakaras vaikus, vėsus, vėjuotas ir giedras. Žingsniuojame tik per kvartalą ir atgal, nes man labai ima gelti strėnas ir Denis tai mato. Jis supranta. Mums pargrįžus jis prieš miegą duoda sausainių ir aš susirangau savo guolyje ant grindų prie jo lovos. Denis paima telefoną ir surenka numerį.

– Maikai, – prabyla jis.

Maikas yra Denio bičiulis iš autoserviso, kurio biure jie abu dirba. Ryšiai su klientais – kaip jie patys tai vadina. Maikas yra neaukštas vyrukas švelniomis rankomis, rausvomis ir visada švariai nuplautomis, niekuo nekvepiančiomis.

– Maikai, gali mane rytoj pavaduoti? Vėl turiu vežt Enžą pas veterinarą.

Pastaruoju metu mes dažnai ten lankėmės, kad gautume įvairių vaistų, kurie tariamai turėtų pagerinti mano savijautą, tačiau – anaipatol. Todėl, taip pat turėdamas galvoje vakarykščius įvykius, aš ėmiausi įgyvendinti Didijį planą.

Denis minutėlę nutyla ir kai vėl prabyla, jo balsas it nesusavas. Kimus, tarsi būtų persišaldęs ar užgultas alergijos.

– Nežinau, – prataria jis. – Nemanau, kad tai bus eilinis vizitas.

Aš gal ir nesugebu sudaryti žodžių, tačiau suprantu juos. Ir negaliu patikėti tuo, ką jis pasakė, nors pats tai ir suplanavau. Akimirką jaučiu nuostabą, kad mano planas veikia. Žinau, taip bus visiems geriausia. Denis to nusipelnė. Jis dėl manęs tiek daug padarė, nuo pat mano vaikystės iki senatvės. Aš privalau dovanoti jam laisvę. Leisti jam iškilti. Mes drauge nuėjome ilgą kelią, tačiau jis baigėsi, ir kas čia baisaus?

Aš užmerkiu akis ir snūduriuodamas viena ausimi klausausi, kaip jis atlieka tai, ką ir kiekvieną vakarą prieš eidamas gulti. Valosi, purškia, šlakstosi. Tokia daugybė veiksmų. Tie žmonės ir jų ritualai. Kartais jie taip stipriai į ką nors įsitveria.

2

Jis išsirinko mane iš krūvos šunyčių, susipynusios, krutančios letenėlių, ausyčių ir uodegyčių masės už klojimo kvapniame lauke netoliese Spenglio miestelio Vašingtono valstijos rytuose. Ne kažin ką atmenu apie tą vietą, iš kurios esu kilęs, tačiau prisimenu savo mamą, drūtą labradorų veislės kalę nukarusiais speneliais, kurie siūbavo pirmyn atgal mūsų vadai gainiojantis ją po kiemą. Atvirai kalbant, neatrodė, kad mūsų mama pernelyg mus mėgtų, ir jai buvo beveik vis vien, sotūs mes ar išbadėję. Jai, regėjosi, palengvėdavo, kai tik kuris nors iš mūsų iškeliaudavo. Vienas karštligiškai viauksintis žinduklis, sekiojantis iš paskos, kad išsiurbtų jos pieną iki paskutinio lašo.

Savo tėvo niekada nepažinojau. Žmonės iš to ūkio pasakė Deniui, kad jis buvo aviganiai ir pudelės mišrūnas, bet aš tuo netikiu. Tame ūkyje niekada nebuvau regėjęs tokios išvaizdos šuns, ir nors šeimininkė buvo maloni, alfa patinas buvo velnio išpera, kuris pameluotų žvelgdamas tau į akis, nors jam būtų

naudingiau sakyti tiesą. Jis ilgiausiai postringaudavo, kaip skiriasi įvairių šunų veislių protas, ir buvo tvirtai įsitikinęs, kad aviganiai bei pudeliai esantys tie nuovokieji, todėl būsiantys labiau geidžiami – ir vertingesni – *dėl charakteria sukergti su glušu labradoru*. Nesąmonių krūva. Visi žino, kad aviganiai ir pudeliai nėra ypač sumanūs. Jie atsiliepia ir reaguoja, tačiau – savarankiškai neprotauja. Ypač tie mėlynakiai Australijos aviganiai, kuriems sugavus skrendančią lėkštę žmonės kelia tokį šaršalą. Žinoma, jie protingi ir vikrūs, tačiau jų mąstymas ribotas ir labai šabloniškas.

Esu tikras, kad mano tėvas buvo terjeras. Kadangi terjerai yra tie, kurie sprendžia problemas. Jie padarys tai, ką jiems liepiate, tačiau tik jei tai neprieštarauja tam, ką jie ir taip norėjo padaryti. Ūkyje buvo vienas toks terjeras. Erdelio veislės: galingas, kaštoninės spalvos ir aršus. Jo niekas neužkabinėdavo. Jis būdavo ne su mumis aptvare už namo, o klojime kalvos papėdėje prie upelio, kur vyrai traukdavo taisyti savo traktorių. Tačiau kartais jis pakildavo ant kalvos ir tokiais atvejais visi sprukdavo kuo toliau. Aptvare sklido kalbos, kad terjeras – kovinis šuo, šeimininko laikomas atskirai, nes nudaigotų kitą šunį, jei šis pauostų orą jo link. Nudirtų jam kailį vien dėl nekalto žvilgsnio. Ir kai kuri nors kalė rujodavo, jis tučtuojau užlipdavo ant jos ir užsiimdavo savo reikalu nepaisydamas, ar kas nors stebi, ar kam tai nepatinka. Dažnai klausiau savęs, ar tik jis nebus mano tėvas. Esu toks pat švelniai rusvas kaip ir jis, mano kailis trumpas, lygus, ir žmonės neretai tvirtina, jog turiu terjero kraujo. Man patinka manyti, kad paveldėjau tuos narsos genus.

Prisimenu, kokia kaitri buvo toji diena, kai palikau ūkį. Spenglyje visos dienos buvo karštos ir aš maniau, kad pasaulis

yra tiesiog kažkokia karšta vieta, kadangi nežinojau, kas tai yra šaltis. Nebuvau matęs lietaus, ne kažin ką išmaniau apie vandenį. Vanduo buvo toksai daiktas, kurį lakdavo vyresni šunes, taip pat šeiminkai iš žarnos purkšdavo jį į snukius šunims, ketinantiems susirieti. Tačiau ta diena, kai atvyko Dennis, buvo nepaprastai šutri. Mes su broliukais ir sesutėm, kaip visad, niurkėmės, ir kažkieno ranka, tįstelėjusi į mūsų tuntą, suėmė mane už pakarpos ir ūmai aš jau kadarojau aukštai ore.

– Šitą, – pratarė kažkoks vyras.

Tai buvo pirmasis mano žvilgsnis į tą, kuris vėliau lydės mane visą gyvenimą. Jis buvo aukštas, ilgakojis ir ilgarankis, lieknas. Nedrūto stoto, tačiau tvirtas, šviesiai mėlynų skvarbaus žvilgsnio akių. Jo iškarpyti plaukai ir trumpa kelių dienų barzdelė buvo juodi ir garbanoti, kaip airių terjero.

– Gražiausias iš visos vados, – patvirtino šeiminkė, maloni moteris: man visad patikdavo, kai ji švelniai glausdavo mus savo glėbyje. – Pats mieliausias ir geriausias šunytis.

– *Galvojom jį paslaikyt*, – pareiškė alfa patinas, atžirgliodamas dideliais dumbly apskretusiais ilgaauliais nuo upelio, kur taisė tvorą.

Jis visad ištardavo šią frazę. Po paraliais, aš buvau tik kelio likos savaitių ir tą sakinį jau buvau girdėjęs daug sykių. Taip jis išpešdavo daugiau pinigų.

– Ar parduosite jį man?

– *Ažu tam tikrū kainū*, – atsakė alfa patinas, prisimerkęs žvelgdamas į padūmavusį nuo kaitros dangų. – *Ažu tam tikrū kainū*.

3

– Švelnutėliai. Tarsi ant pedalo būtų padėta po kiaušinį, – visada kartodavo Denis, – ir tu nenorėtum jų sutraiškyti. Va kaip reikia važiuoti per lietu.

Kai drauge žiūrime įrašus – tai darome jau nuo pirmos mūsų pažinties dienos, – jis aiškina man šiuos dalykus. (Man!) Pusiausvyra, numatymas, kantrybė – visi šie dalykai gyvybiškai svarbūs. Periferinis matymas, kai pastebi tai, ko anksčiau nė nepastebėdavai. Kinestezijos pojūtis, kai vairuoji instinktyviai, nemąstydamas. Tačiau man labiausiai patinka, kai jis dėsto apie tai, kad reikia neturėti atminties. Neprisiminti ničnieko, ką darei vos prieš akimirką, – nei gera, nei bloga. Kadangi atmintis – tai laikas, atsigręžiantis į save. Prisiminti – tai atitrūkti nuo dabarties. Norėdamas automobilių sporte ko nors pasiekti, lenktynininkas privalo niekada nieko neatsiminti.

Štai kodėl lenktynininkai yra priversti įrašyti kiekvieną savo judesį, visas lenktynes vaizdo registratoriais, sudaryti

duomenų žemėlapius – lenktynininkas nemato savo paties meistriškumo. Taip tvirtina Denis. Pasak jo, lenktyniauti – tai veikti, būti čia ir dabar, visą savo dėmesį sutelkti tik į tai. Apmąstymai esti vėliau. Legendinis čempionas Chulianas Sabellarozas yra pasakęs: „Kai lenktyniauju, mano protas ir kūnas dirba taip spėriai ir darniai, kad privalau negalvoti, antraip neišvengiamai padarysiu klaidą.“

*Sakoma, kad ne visi šunys
atgimsta žmonėmis, tik tie, kurie yra pasiruošę.
Aš pasiruošęs.*

Susan Doupé Photography nuot.

GARTH STEIN (Gartas Steinas, g. 1964 m.) – amerikiečių filmų prodiuseris ir rašytojas. „Mano šuniškas gyvenimas, arba Kaip aš tapau žmogumi“ – trečiasis jo romanas, sulaukęs neįtikėtino populiarumo. Jis išverstas į 35 kalbas, visame pasaulyje jo parduota daugiau nei 4 milijonai egzempliorių – ir ne veltui, nes pagrindinis veikėjas šuo Enzas tikrai gali pavergti kiekvieno širdį. Net ir tų, kurie niekuomet gyvenime neturėjo šuns.

Šunys kartais atrodo protingesni už žmones, tik jie nekalba. Bet mažo! Jei kada nors norėjote išgirsti, ką jie galvoja, jums reikėtų pasiklausyti, ką apie gyvenimą pasakoja Enzas – labai senas ir labai išmintingas šuo.

Enzas žino, kad jis ne toks kaip kiti šunys: jis labiausiai mėgsta žiūrėti televizijos laidas apie automobilių lenktynes ir filosofuoti; žodžiu, jis jau dabar – beveik žmogus. Ir dar: jis įsitikinęs, kad kitame gyvenime būtinai atgims žmogumi, o kol kas reikia tam ruoštis ir tarnauti savo šeimininkui Deniui, lenktynininkui. Kad ir kokie laikai būtų – geri ar blogi, nes juk ištikimybė ir meilė – visų svarbiausia. Jis šalia visada: kai Denis pamilsta Ievą ir susilaukia dukters, kai šeimą užklumpa liga ir viskas ima griūti. Net ir tada, kai Denis kovoja sunkiausią savo gyvenimo kovą ir atrodo, kad vilties nebėra. Bet Enzas visada pasiruošęs lyžtelėti nosį.

Gyvenimas – nuolatinės lenktynės: turi kovoti iš paskutiniųjų, niekada nenusiminti ir dėl nesėkmių nekaltinti nei savęs, nei kitų. Lenktynių ir gyvenimo išminties Enzas mokosi iš savo šeimininko, atsidėkodamas jam ištikimybė, besąlygiška meilė ir išmintimi. Šis liūdnas ir išmintingas šuo filosofiskai stebi žmonių gyvenimą ir žino apie jį gerokai daugiau nei mes patys. Jis išties gali mus prajuokinti, sugraudinti ir – svarbiausia – pamokyti būti žmonėmis.

ISBN 978-609-466-226-3

TYTOALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt